Sekuritizácia medzinárodnej migrácie pred parlamentnými voľbami 2023

Radoslav Štefančík

Abstract

Securitization of International Migration in the 2023 Election Campaign. *The aim of this paper is to find out how Slovak politicians reacted to the topic of international migration before the 2023 parliamentary elections. Just a few weeks before the elections, migration became extremely topical as migrants started to arrive in Slovakia via the southern Slovak-Hungarian border. This paper thus presents the results of a discourse analysis on international migration during the 2023 election campaign. The paper assumes that, similarly to 2015-2016, Slovak politicians articulated a predominantly negative attitude towards migrants this time as well. The analysis results show that politicians conceived migration as a security risk. Politicians chose such means of expression that evoked a sense of threat and fear. When analysing the migration discourse prior to the 2023 elections, it was characteristic that there was a complete absence of reflection on the possible integration of those migrants who would decide to stay in Slovakia. As the article shows, the new government has securitised migration even after the elections.*

Keywords: Slovakia securitization, election campaign, communication, discourse.
Kľúčové slová: Slovensko, sekuritizácia, volebná kampaň, komunikácia, diskurz.

Úvod

Medzinárodná migrácia bola na Slovensku dlhé roky témou skôr vedeckého než politického diskurzu. Všetko sa zmenilo v lete 2015, keď niektorí politici túto boj proti migrácii začali prezentovať ako jednu zo svojich programových priorít. Slovensko totiž o niekoľko mesiacov neskôr čakali parlamentné voľby a politici prišli na to, že artikulácia migrácie mimoriadne efektívne pôsobí na mobilizáciu voličov. Po voľbách 2016 sa migrácia vytratila z centra hlavnej pozornosti slovenskej verejnosti. K dominantným

témam politického diskurzu sa zaradila opäť korupcia a po vražde Jána Kuciaka a Martiny Kušnírovej 2018 a následných niekoľkotisícových demonštráciách proti vtedajšej vláde Roberta Fica boli mnohé ďalšie témy posunuté na okraj záujmu verejnosti. Úplne marginálnou témou bola pochopiteľne aj počas pandémie ochorenia COVID-19, hoci niektorí autori sa zamerali práve na migračné procesy počas tohto obdobia (Přívara, Kiner 2021; Přívara, Rievajová 2021).

Situácia sa zmenila niekoľko týždňov pred parlamentnými voľbami 2023. Tentokrát bolo domáce obyvateľstvo niektorých slovenských miest bezprostredne konfrontované s prítomnosťou migrantov. V niektorých slovenských mestách sa začali hromadiť migranti, ktorí mali záujem pokračovať ďalej na západ, ale pre rôzne druhy prekážok museli ostať na Slovensku. Umiestňovaní boli v záchytných táboroch, čo sa nie vždy stretlo s pochopením samotných utečencov. Zatiaľ čo v roku 2015 Slovensko nepatrilo medzi hlavné migračné trasy, v roku 2023 migranti prechádzali na západ Európy aj cez územie Slovenskej republiky. Niektoré štáty ako Rakúsko alebo Nemecko totiž sprísnili kontrolu svojich hraničných priechodov, takže migranti hľadajú nové alternatívy, ako sa dostať do niektorého štátu v západnej časti Európy.

Nadväzujúc na politický diskurz spojený s migráciou cieľom tohto príspevku je zistiť, ako slovenskí politici pred parlamentnými voľbami 2023 reagovali na tému medzinárodnej migrácie. Objektom štúdie je teda jazyk politiky, jazyk, ktorým politici vyjadrujú svoje názory, presviedčajú voličov s cieľom ich mobilizovať a získať tak legitímne právo moc vykonávať (Seresová 2017). Tento článok tak pojednáva o vzťahu medzi jazykom, volebnou kampaňou a konkrétnou témou – medzinárodnej migrácie. Práve niekoľko týždňov pred voľbami sa totiž téma migrácia stala mimoriadne aktuálnou, pretože migranti začali prichádzať na Slovensko cez južnú, slovensko-maďarskú hranicu. V tomto príspevku sú tak predstavené výsledky analýzy diskurzu k téme medzinárodná migrácia. Článok je založený na predpoklade, že podobne ako v rokoch 2015-2016 aj tentokrát slovenskí politici artikulovali prevažne negatívny postoj k migrantom. Výsledky analýzy ukazujú, že politici poňali migráciu ako bezpečnostné riziko. Politici volili také výrazové prostriedky, ktoré vyvolávali pocit ohrozenia a strachu.

K migračnému diskurzu a metodológii

K vyššie uvedenému cieľu tohto príspevku sa dopracujem pomocou diskurznej analýzy výrokov politikov na tému medzinárodnej migrácie. Výskum migračného diskurzu je v niektorých západoeurópskych krajinách je-

den z najpodrobnejšie analyzovaných diskurzov vôbec (Niehr 2020: 225) a bol analyzovaný vo viacerých štúdiách už aj na Slovensku (Androvičová 2015, 2017; Zvada 2018; Žúborová, Borárosová 2017; Štefančík, Némethová, Seresová 2021; Spálová et al. 2022; Javorčíková 2022). V centre migračného diskurzu stoja migranti, pre ktorých sa v diskurze podľa Niehra (2020) používa určitá skupina výrazov (migranti, utečenci a pod.). V slovenskom politickom diskurze sa používa spravidla výraz *migranti*, a to bez toho, aby sa zásadnejšie rozlišovalo medzi jednotlivými kategóriami migrantov. Vo viacerých politických vyjadreniach je uvedený prívlastok v pluráli „*nelegálni*“[1]. Práve rozlišovanie medzi migrantmi a nelegálnymi migrantmi bolo charakteristické pre aktuálny migračný disurz. Na rozdiel od rokov 2015 a 2016, kedy boli migranti prezentovaní ako jedna homogénna skupina ľudí, tentokrát politici často používali výraz na odlíšenie spôsobu príchodu migrantov na územie Slovenska. Práve táto migrácia vzbudzuje najväčšie obavy, pretože umožňuje vstup nežiadúcich osôb spojených s kriminálnymi aktivitami (Abdullayev et a. 2023).

Podľa holandského lingvistu Teuna A. van Dijka (2018) migračný diskurz predstavuje rozsiahlu skupinu rôznych diskurzných žánrov, okrem iných sem patria spravodajské informácie, úvodníky, parlamentné rozpravy, zákony alebo trebárs aj každodenné rozhovory medzi ľuďmi. Podľa tohto autora ku kvalitatívnej analýze diskurzu možno pristúpiť rôznym spôsobom. Niektoré štúdie sa orientujú na výskum len jedného aspektu diskurzu, ako sú napríklad štruktúry diskurzu alebo použitie konkrétnych vyjadrovacích prostriedkov (zámená, metafory a pod.), prípadne sa zameriavajú v prvom rade na spôsob argumentácie. Táto štúdia je založená práve na skúmaní foriem argumentácie slovenských politikov, ktorými odôvodňujú svoj negatívny vzťah k migrácii. Skúmaný korpus je tvorený politickými výstupmi v predvolebných debatách, politickými vyhláseniami zverejnenými na sociálnych sieťach alebo na webových portáloch politických strán. Práve sociálne siete sú dnes jedným z hlavných komunikačných kanálov. Na rozdiel od klasických médií môžu politici vyjadrovať svoje názory a komunikovať s voličmi priamo, bez ďalšieho sprostredkovateľa (Stradiotová 2021). Aj z tohto dôvodu je dnes internet plný nenávisti, vyvolávania zbytočných obáv a strachu, ale aj vulgárnych vyjadrení jedného politika na druhého (Cingerová, Dulebová 2021). Zatiaľ čo tradičné médiá dokážu tieto negatívne aspekty politickej komunikácie eliminovať, sociálne siete ich podporujú (Spišiaková 2017). Použité výroky sú datované od júna 2023 do dňa konania parlamentných volieb (30. septembra 2023).

[1] Za zmienku stojí, že niektorí odborníci tento výraz nepoužívajú, pretože ho považujú za politicky nekorektný. Navodzuje totiž dojem, že nelegálni sú ľudia. Namiesto neho sa používa prívlastok *iregulárny* (iregulárni migranti) (Heckmann 2015).

Teoretické poznámky

Od teroristických útokov na civilné ciele v USA v septembri 2001 pozorujeme v akademickej diskusii záujem o vnímanie ohrozenia bezpečnosti nielen zo strany štátov, ale rovnako neštátnych organizácií (Liďák 2014; Onufrák 2020; Demirkol 2022), resp. teroristických skupín. Ak teda chceme hovoriť o bezpečnosti, mali by sme brať do úvahy aj nevojenské hrozby, akou bol napríklad teroristický útok v USA. Do skupiny nevojenských hrozieb sa okrem otvoreného terorizmu v súčasnom politickom diskurze objavuje aj medzinárodná migrácia. V politickej diskusii je prezentovaný názor, že liberálna imigračná politika len podporuje hrozby vyplývajúce z medzinárodnej migrácie, zatiaľ čo reštriktívne migračné politiky bránia prieniku aktérov vonkajších hrozieb, čím zvyšujú bezpečnosť domáceho obyvateľstva (Lazaridis, Wadia 2015)

K sekuritizácii medzinárodnej migrácie dochádza vtedy keď politickí lídri využívajú rétoriku hrozby. Takýmto spôsobom sa oblasť bežnej politiky dostáva do sféry bezpečnosti. Politici sa pri artikulácii hrozby snažia legitimizovať použitie mimoriadnych opatrení s cieľom hrozbu eliminovať a zaistiť tak bezpečnosť pre obyvateľstvo (McDonald 2008; Lazaridis, Tsagkroni 2015).[2] V procese sekuritizácie pritom vôbec nemusí ísť o skutočnú hrozbu, len sa niekomu – politickým aktérom – podarilo presvedčiť aspoň časť verejnosti, že dané súvislosti, javy, procesy majú bezpečnostný charakter, že ohrozujú spoločnosť a preto je potrebné vyvinúť všetko úsilie, aby artikulované hrozby boli eliminované. Existujú totiž úvahy, že sekuritizované skutočnosti stoja viac v centre pozornosti verejného záujmu, než skutočnosti, ktoré síce sú oveľa dôležitejšie, ale vzhľadom na nesekuritizovaný záujem, sa im venuje menšia pozornosť. Odborníci z oblasti výskumu medzinárodných vzťahov, ktorí sa venujú výskumu sekuritizácie zdôrazňujú, že cieľom sekuritizačných štúdií je pochopiť, kto je aktérom sekuritizácie, aké témy a aké otázky sa prezentujú ako hrozba, prečo sa vlastne niektoré témy objavujú v kontexte hrozby a v neposlednom rade ich zaujíma odpoveď na otázku, aké sú dôsledky sekuritizácie (Buzan, Wæver, Wilde 1998).

Pri definovaní sekuritizácie je dôležité rozlišovať medzi materialisticky orientovanou hrozbou a sekuritizáciou ako procesne orientovanou koncepciou bezpečnosti. Zatiaľ čo prvý zmienený prístup je orientovaný na materiálne dispozície hrozby, t. j. ide o distribúciu politickej moci, objem

[2] Ako názorný príklad slúži nasadenie vojakov a policajtov na ochranu slovenských hraníc koncom októbra 2023. Aj keď je na mieste otázka, za akým účelom bola táto akcia uskutočnená. Či skutočne na ochranu hraníc, alebo len na uspokojenie voličov vládnych strán. Do dňa odovzvadania rukopisu tohto textu totiž

a rozsah vojenských kapacít, to znamená, že ide o skutočné ohrozenie spravidla jedného štátu druhým, sekuritizácia sa venuje odpovedi na otázku, ako sa určitý problém, pôvodne nesekuritizačného charakteru, premení na bezpečnostný, pri ktorom je následne možné a legitímne použiť mimoriadne prostriedky a prijať mimoriadne opatrenia.

Jednou z tém, ktorá je politickými aktérmi sekuritizovaná pravidelne a v rôznych krajinách, je medzinárodná migrácia (Dulebová 2019). Ako hrozbu ju pravidelne predstavujú najmä krajne pravicové politické strany (Huysmans 2000; Lazaridis, Tsagkroni 2015), ale v súčasnosti nejde o tému spojenú len s touto kategóriou strán (Cingerová, Dulebová 2022). Pritom migrácia nebola vždy považovaná za hrozbu. V povojnových rokoch boli zahraniční pracovníci pozývanými západoeurópskymi štátmi ako lacná pracovná sila. Migranti boli vítaní, pretože pomáhali budovať sociálne orientované politické systémy. V súčasnosti dominuje skôr predstava, že migranti sú ohrozením pre domácu spoločnosť a tento typ diskurzu prevažuje aj na Slovensku. A to aj napriek tomu, že počet migrantov aj na Slovensku neustále rastie a mal rastúcu tendenciu aj v období vlád Roberta Fica, teda toho politika, ktorý dlhodobo artikuluje prevažne negatívny postoj k medzinárodnej migrácii a intenzívne túto tému využíva aj vo volebnej kampani strany Smer.

Migrácia ako hrozba vo volebnej kampani 2023

Medzinárodná migrácia bola dlhé roky zanedbávanou témou politického diskurzu (Orgoňová, Bohunická 2016). Sporadicky existovali pokusy uchopiť túto tému negatívne (napríklad zo strany SNS), verejnosť však na túto tému nereagovala. Všetko sa zmenilo začiatkom jari, keď Európa zažívala jednu z najväčších migračných situácií od začiatku päťdesiatych rokov 20. storočia. V lete 2015, len niekoľko mesiacov pred parlamentnými voľbami, si začali túto tému všímať aj slovenskí politici. Nielen krajne pravicové strany prezentovali predovšetkým negatívne postoje. Mimoriadne kritický pohľad artikulovali aj strany z demokratického stredu, a to bez ohľadu na ich ideologické ukotvenie. V tomto období prezentovali politici migráciu ako hrozbu (Štefančík, Némethová, Seresová 2021)

Hoci migrácia bola ústrednou témou politického diskurzu niekoľko mesiacov, bezprostredne pred voľbami 2016 ju predsa len vytlačili domáce problémy. Nespokojnosť prejavovali najmä zdravotní pracovníci a učitelia, pozornosť sa preto od migrácie posunula k nespokojným profesijným skupinám. Po voľbách 2016 posunuli politici tému migrácie opäť na okraj verejného záujmu. Sporadicky ju použili v prvom rade predstavitelia radikál-

nych strán (Štefančík 2022), ale bez výraznejšej odozvy verejnosti. Súčasťou diskusie bola migrácia v období, keď politici riešili problém sprísňovania hraničných kontrol zo strany rakúskych a českých bezpečnostných síl, ale opäť bez väčšieho záujmu verejnosti. Situácia sa zmenila až počas volebnej kampane 2023, keď cez slovensko-južnú hranicu z Maďarska začali na Slovensko prichádzať migranti vo väčšom počte. Pritom sa objavili názory, že za zvýšeným počtom migrantov by mohlo byť prepustenie cca 1400 prevádzačov z maďarských väzníc (teraz.sk 2023). Po niekoľkých rokoch sa tak aspoň na chvíľu dostala téma migrácie späť do centra verejného diskurzu.

Mimoriadne aktívne boli v sekuritizácii migrácie aktívne tie politické strany, ktoré artikulovali migráciu ako hrozbu pre domáce obyvateľstvo aj v rokoch 2015 a 2016. Medzi lídrom antiimigračnej rétoriky sa zaradili tradične šéf Smeru-SD, predstavitelia strany Republika, ĽSNS, ale aj predseda slovenského parlamentu Boris Kollár. Podobne ako to bolo počas migračnej situácie pred ôsmimi rokmi, podobne aj teraz bolo možné pozorovať niekoľko úrovní hrozieb, ktoré artikulovali slovenskí politici. Primárne boli artikulovaná hrozba osobného charakteru, t. j. hrozba, na základe ktorej je ohrozený jednotlivec na živote a zdraví. Druhá úroveň hrozby mala ekonomický charakter.

Prvá úroveň hrozby má bezpečnostný charakter. V týchto výrokoch politici prezentujú migrantov ako potenciálne nebezpečenstvo pre život alebo zdravie domácich obyvateľov. „*Nelegálni*“ migranti sú upodozrievaní, že sú napojí na teroristické organizácie, prípadne sú sami teroristami, sú kriminálnici, prenášači nebezpečných chorôb, prípadne sexuálni delikventi:

- „*Riskujeme bezpečnosť životov, zdravia a majetku našich ľudí... a to tým, že nám nejaký kriminálnik povie, že je Sýrčan a my mu poskytneme ubytovanie*“ (Milan Mazurek, NRSR, 15.06.2023).
- „J*e Slovensko bezpečné pre slovenské ženy a dcéry!?*“ (Richard Glück, Smer-SD, 08.09.2023).

Robertovi Fico sa dokonca v jednej relácii podaril celkov zaujímavý argumentačný zvrat, keď označil nelegálnych migrantov za ľudí, o ktorých prakticky nič nevieme, nevieme ich teda identifikovať, ale vieme, že niektorí z nich sú napojení na teroristické organizácie:

- „*Na území Slovenska sa hromadí niekoľko tisíc nelegálnych migrantov, o ktorých opakujem ešte raz s plnou dôležitosťou, nič nevieme. Nevieme ich mená, nevieme ich priezviská, nevieme dátumy narodenia a mnohí z nich, už vieme, sú napojení na teroristické štruk-*

túry. Ak pán Hamran hovorí, že máme dvoch, tak máme sto" (Robert Fico, citované podľa TA3, 24.09.2023).
- „*Tí ľudia začnú páchať ekonomickú trestnú činnosť, tí ľudia sa začnú správať agresívne*" (Robert Fico, citované podľa TA3, 24.09.2023)

Prezentovanie migrantov ako potenciálne nebezpečenstvo išlo akoby podľa straníckeho komunikačného manuálu. Aj iní politici artikulovali problém migrácie ako bezpečnostnú otázku, migrantov prezentovali ako potenciálnych teroristov, kriminálnikov a nositeľov chorôb. Prípadne ideálne, keď tie svoje predstavy dali do jednej vety, aby pocit ohrozenia ešte viac znásobili. Pre krajne pravicových a ľavicových politikov bolo dôležité vyvolať dojem, že za migráciu môžu ich politickí nominanti, ktorí tento problém nevedia vyriešiť:

- „*Čaputovej vláda týmto migrantov vydáva lajstro, ktoré im umožňuje voľný pohyb. Môžu to byť* ***teroristi****, môžu to byť* ***kriminálnici****,* ***môžu prenášať choroby****, môžu ohrozovať Slovákov – a Hamran s tým nič nerobí!... Slovensko je v ohrození!* " (Ľuboš Blaha, citované podľa Uhlarik, 04.09.2023).
- „*Môžu tam byť teroristi, infikované osoby*" (Smer-SD, 07.09.2023)

Je symptomatické, že jedno aj druhé médium, ktoré status zo sociálnej siete podpredsedu Smeru prebrali, sa k subjektívnemu názoru politika postavili absolútne nekriticky, bez ambície priniesť vlastný, odborne podložený postoj, čím pomáhajú politikom šíriť sekuritizačné postoje slovenských politikov a pomáhať im tak v ich volebnej kampani:

- „*To vážne čakáme na to, kým chlapci z Aleppa znásilnia prvú slovenskú ženu?*" (Ľuboš Blaha, citované Mihale, 04.09.2023)

Druhá úroveň migračného diskurzu je spojená s ekonomickými aspektmi migrácie. Slovenskí politici túto kategóriu migrantov prezentujú ako neželaný jav, vyjadrujú pravidelne svoj negatívny postoj k tejto kategórii. Pritom si jednotlivé kategórie migrantov mýlia, resp. zámerne zamieňajú (Letavajová 2021). Ako ekonomických migrantov totiž označujú aj utečencov z politicky nestabilných krajín Blízkeho východu. Pritom počet ekonomických migrantov, na Slovensku každým rokom rastie a rástol najmä v období vlád Roberta Fica, ale aj Igora Matoviča a Eduarda Hegera. Je teda otázne, ako môže rásť počet ekonomických migrantov na Slovensku, hoci k nim má

predseda jednej z koaličných strán a zároveň predseda parlamentu „*nulovú toleranciu*“:

- „*Potom tu máme **ekonomickú migráciu**, kde máme nulovú toleranciu*“ (Boris Kollár, citované podľa TA3, 24.09.2023).

Vo svojej argumentácii pokračoval, keď sa odvolával na nemecké štatistiky k migrantom z rokov 2015 a 2016 ako neuplatniteľných na trhu práce. Otázne teda je, ako môže ísť o ekonomických migrantov, keď nie sú ekonomicky aktívni.

- „*V Nemecku teraz vyšli hrozné štatistiky, že z tej prvej migračnej vlny v roku 2015, 82 percent neni upotrebených na trhu práce. To znamená, že nemeckí daňoví poplatníci, 82 percent z tých jeden, či jeden a pol milióna, koľko ich tam privandrovalo, tak 82 percent ich tam živia. Každý deň im dávajú **sociálne dávky**...*“ (Boris Kollár, citované podľa TA3, 24.09.2023).

Svoj negatívny postoj k migrantom politici zdôrazňujú používaním výrazov s negatívnou konotáciou, ako v hore uvedenom príspevku v prípade slovesa *privandrovať*. V diskurze nechýbajú metafory, ktoré majú schopnosť posilniť účinok sekuritizačných vyjadrení. Podľa Iriny Dulebovej (2022: 85) „pôsobivá metafora, zacielená na konkrétnu skupinu voličov, predstavuje účinný nástroj úspešnej sekuritizácie“.

Migrantov z tejto kategórie politici artikulujú ako ekonomickú hrozbu. Argumenty politikov proti tomuto typu migrácie sú najmä z roviny sociálnej pomoci. Existuje totiž naratív, že domáce obyvateľstvo dopláca na migrantov, pretože namiesto investícií do škôl, predškolských zariadení, prípadne do domovov sociálnych služieb musí štát míňať peniaze na migrantov. Pritom sa vôbec nediskutuje o ekonomickom a demografickom potenciáli migrantov.

- „*Každý deň im dávajú **sociálne dávky**...to všetko zaťažilo ich ekonomiku*“ (Boris Kollár, citované podľa TA3, 24.09.2023).
- „*Migranti nás prišli **vyžierať***“ (Boris Kollár, citované podľa TA3, 24.09.2023).

Teórie sekuritizácie sú založené na argumente, že nejaká skutočnosť je sekuritizovaná politikmi, hoci nemusí znamenať reálnu hrozbu. Časťou spoločnosti však ako hrozba vnímaná môže byť, pretože ju tak politici prezentujú. Práve tento aspekt je zaujímavý pri vnímaní migrácie ako ekonomickej

hrozbe. Podľa dostupných štatistických údajov za rok 2022 totiž vyplýva, že Slovenská republika v rámci členských štátov Európskej únie bola lídrom v zamestnávaní cudzincov. Ekonomicky aktívnych cudzincov vo veku 20 až 64 rokov je totiž podľa Eurostatu (2022) až 92,8 percenta. Hovoríme síce o skupine regulárnych, teda ekonomických migrantov, to ale ešte neznamená, že Slovensko by vedelo nájsť spôsoby pre skupiny iregulárnych migrantov. Dôležitou prekážkou úspešnej integrácie je samozrejme neochota iregulárnych migrantov zostať na Slovensku, ale na druhej strane aj odpor domáceho obyvateľstva, ktorý je posilňovaný sekuritizačnými výrokmi niektorých slovenských politikov.

Po predstavení uvedených úrovní hrozieb sa sekuritizácia migrácie objavuje aj v návrhoch riešenia migračných situácií. Zatiaľ čo v migračnom diskurze v rokoch 2015 a 2016 sa objavoval často názory, že migráciu je potrebné najskôr riešiť v krajine pôvodu (hoci na konkrétne opatrenia bola diskusia mimoriadne chudobná), pred voľbami 2023 uprednostňovali poslanie nielen hraničnej polície, ale rovno armády. S prízvukom, že polícia a armáda (*vojaci, vojenské jednotky*) majú chrániť územie Slovenska, či slovensko-maďarské hranice pred utečencami (resp. v slovníku politikov pred ekonomickými migrantmi).

- „*Už dávno tam malo byť **vojsko**, už dávno tam mala byť polícia*" (Robert Fico, citované podľa TA3, 24.09.2023).
- „*Máme všetky nástroje na to, aby sme zvládli nelegálnu migráciu. Po prvé, naša právna úprava umožňuje..., aby sme nasadili spoločné policajné a **vojenské jednotky**... musí byť použitá **vojenská** a policajná sila*" (Robert Fico, citované podľa TA3, 24.09.2023).

V teoretickej časti tohto textu som uviedol, že cieľom sekuritizácie je legitimizovať navrhované opatrenia. Zvlášť európski populisti v minulosti prezentovali predstavu, že iregulárnu migráciu je možné vyriešiť ľahko (napríklad nasadením vojenskej sily na hraniciach) a pomerne rýchlo. K podobným záverom prichádzali aj zástupcovia slovenských krajne pravicových strán:

- „*Keď sme my boli vo vláde, neprešiel ani jeden nelegálny migrant.... Skúsenosti ma oprávňujú povedať, že vieme nelegálnu migráciu do dvoch týždňov vybaviť*" (Robert Fico, citované podľa TA3, 24.09.2023).

Situácia v rokoch 2015 a 2016 bola odlišná v tom, že Slovensko v tomto období neležalo na hlavných migračných trasách. Migranti prechádzali zo

Srbska, cez Maďarsko priamo do Rakúska, prípadne volili trasu, pri ktorej Maďarsko úplne vynechali a hranice s Rakúskom prekračovali z iných štátov (Triandafyllidou 2016). Slovenský premiér Robert Fico v rokoch 2015 a 2016 neposielal vojakov na maďarsko-slovenské hranice, naopak slovenská polícia pomáhala chrániť v prvom rade vonkajšie hranice Európskej únie, teda maďarsko-srbské. Uzatvorenie hraníc s Maďarskom nebolo na programe dňa.

Migranti v letných mesiacoch 2023 na rozdiel od situácie pred ôsmymi rokmi prichádzali v prvom rade z Maďarska, a to po prepustení niekoľkých stoviek prevádzačov. Objavili sa teda špekulácie, či prepustenie prevádzačov nesúvisí so slovenskými voľbami. Maďarský premiér Viktor Orbán totiž tému iregulárnej migrácie pravidelne používa na mobilizovanie svojich voličov a vyvolávanie obáv a strachu je prirodzenou súčasťou komunikačných stratégií krajnej pravicových i ľavicových strán (Priester 2017). A nie je žiadnym tajomstvom, že Viktorovi Orbánovi by sa hodil podobne prorusky orientovaný partner ako Robert Fico.

Záver

Na základe uvedeného je možné potvrdiť tézu, že slovenskí politici prezentovali pred voľbami medzinárodnú migráciu v prvom rade ako bezpečnostné riziko. Podobne ako v rokoch 2015 a 2016 bola migrácia vnímaná negatívne. Politici navodzovali dojem prichádzajúceho nebezpečenstva a obviňovali úradnícku vládu a prezidentku z nečinnosti. Aj pred voľbami 2023 politici artikulovali viaceré úrovne ohrozenia domáceho obyvateľstva, ale dominovali predovšetkým naratívy spojené s ohrozením života a zdravia a ekonomická úroveň hrozby. Migranti tak boli prezentovaní ako potenciálni teroristi, kriminálnici, násilníci, ktorí majú znásilňovať slovenské ženy, prípadne nositelia cudzokrajných chorôb.

Sekuritizáciu migrácie posilňuje spôsob, ako niektorí politici predstavujú návrhy riešení. Pred voľbami hovorili najmä o použití polície a rovnako armády. Použitím *armády*, *vojakov*, vojenských zložiek tak posilňovali pocit ohrozenia a strach. Pretože tam, kde je potrebné nasadiť armádu, by malo ísť skutočne o ohrozenie na zdraví, prípadne na živote. Táto stratégia ale bola použitá primárne za účelom mobilizácie voličov, ktorí tento spôsob argumentácie vnímajú ako pravdivý, resp. ohrozenie má byť reálne. Symptomatické pre migračný diskurz je hádzanie viny za migráciu opozičných strán na koaličné, prípadne na hlavu štátu Zuzanu Čaputovú. Akoby nejaká konkrétna skupina politikov bola zodpovedná za migračné procesy, ktoré sú pre ľudstvo charakteristické od jeho počiatkov a vzhľadom na bohatstvo eu-

rópskeho kontinentu a naopak chudobu iných svetových regiónov sú tieto procesy úplne prirodzené aj v súčasnosti. Napokon, ak budú existovať takéto výrazné rozdiely v ekonomickej, politickej, ale aj bezpečnostnej situácii, migrácia bude existovať aj naďalej. Európsky kontinent, resp. štáty Európskej únie ponúkajú dostatok pull faktorov, ktoré budú podnecovať určité skupiny obyvateľstva, aby opúšťali krajinu pôvodu a hľadali iné krajiny na lepší a bezpečnejší život.

Pri analýze migračného diskurzu pred voľbami 2023 vystupuje do popredia jedna dôležitá poznámka. Politici prezentovali spôsoby, ako chrániť slovenské obyvateľstvo pred migrantmi. Úplne absentovalo uvažovanie o možnej integrácii tých migrantov, ktorí by sa rozhodli zostať na Slovensku. Väčšina z nich mala záujem putovať ďalej do Nemecka alebo inej západoeurópskej krajiny. Sociálne siete, ale aj životná úroveň týchto štátov je silným pull faktorom medzinárodnej migrácie. Otázne ale ostáva, či rast domáceho hospodárstva nebude aj na Slovensku závisieť aj od toho, či sa do pracovného trhu podarí zapojiť aj pracovníkov zo zahraničia. Trebárs aj takých, ktorí po Európe putujú ako utečenci z nestabilných regiónov.

Keďže tento text bol upravený už po voľbách 2023, mohol čiastočne zachytiť aj situáciu po vzniku štvrtej vlády Roberta Fica, ktorá bola menovaná hlavou štátu 25. októbra 2023. Migrácia smerom na Slovensko, hoci po voľbách výrazne ustala, bola aj naďalej sekuritizovaná vládnymi stranami. Vrcholom sekuritizácie bolo nasadenie armády a polície na ochranu slovensko-maďarských hraníc koncom októbra 2023. A to za použitia prostriedkov, ktoré sa bežne používajú vo vojne (drony, termokamery, policajné psy a pod.). Výsledok tejto akcie bola nula migrantov zachytených na hraniciach (TASR 2023). Hoci ju vládne strany a najmä nový minister vnútra Matúš Šutaj-Eštok prezentovali ako úspešnú, o jej zmysle by sa dala viesť diskusia. Ak totiž niekto nasadí na hraniciach stovky príslušníkov bezpečnostných zložiek, je skutočne otázne, či nula migrantov zachytených na hraniciach sa dá vnímať ako úspech. V kontexte teórie sekuritizácie je však táto akcia jej charakteristickým príkladom, ako sa migrácia sekuritizuje. Prezentovať určitý jav ako hrozbu, ligitimizovať prostriedky na jej eliminovanie, hoci je dobré sa opýtať, či išlo skutočne o hrozbu, alebo hrozba bola len artikulovaná.

Excerpované zdroje

Blaha, Ľ. (2023): Nelegálni migranti zaplavujú Slovensko: „Toto šialenstvo musíme zastaviť, kým nebude neskoro," vyzýva Blaha, EReport, 4.9.2023, <https://ereport.sk/nelegalni-migranti-zaplavuju-slovensko-

toto-sialenstvo-musime-zastavit-kym-nebude-neskoro-vyzyva-blaha/> [23. 10. 2023].
Eurostat (2022): Migrant integration statistics – labour market indicators, <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=-Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators#Employment_rate> [23. 10. 2023].
Glück, R. (2023): Hamran, toto je ešte stále sranda?! Smer-SD, 8.9.2023, <https://www.strana-smer.sk/archive/13> [23. 10. 2023].
Mazurek, M. (2023): INVÁZIU nelegálnych cudzincov musíme okamžite zastaviť! ODMIETAME čakať na nejakú tragédiu, či zločin!, NRSR, 15.6.2023, <https://www.facebook.com/watch/?v=992004812160240/> [23. 10. 2023].
Mihale, Ľ. (2023): Migranti sa valia na Slovensko: „Toto šialenstvo musíme zastaviť, kým nebude neskoro," vyzýva Blaha, Hlavný denník, 4.9.2023, <https://www.hlavnydennik.sk/2023/09/04/migranti-sa-valia-na-slovensko-toto-sialenstvo-musime-zastavit-kym-nebude-neskoro-vyzyva-blaha> [23. 10. 2023].
Smer-SD (2023): Tlačová beseda strany smer - SSD na tému: Mimoriadna schôdza NR SR, Smer-SD, 7.9.2023, <https://www.strana-smer.sk/aktuality/tlacove-spravy/post/tlacova-beseda-strany-smer-ssd-na-temu-mimoriadna-schodza-nr-sr5> [20. 10. 2023].
TA3 (2023): Fico tvrdí, že prezidentka úmyselne porušila Ústavu. Migranti nás prišli vyžierať, vyhlásil Kollár, *Televízia TA3*, 23.8.2023, <https://www.youtube.com/watch?v=hnKmsdRGGVw&ab_channel=Telev%C3%ADziaTA3> [20. 10. 2023].
TASR (2023): Eštok: Akcia na hraniciach dala jasný signál o zmene migračnej politiky. Tlačová agentúra Slovenskej republiky, 31.10.2023, <https://www.teraz.sk/spravy/estokakcia-na-hraniciach-dala-jasny-s/751266-clanok.html> [01. 11. 2023].
Teraz.sk (2023): Maďarsko prepustilo viac než 1400 uväznených prevádzačov. In: *teraz.sk*, 23.8.2023, <https://www.teraz.sk/zahranicie/madarsko-prepustilo-viac-nez-1400-uva/736359-clanok.html> [20. 10. 2023].

Literatúra

ABDULLAYEV, I.; BEGISHEV, I.; LIMAREVA, Y., HAJIYEV, H.; YUMASHEV, A.; PRODANOVA, N. (2023): Impact of International Migration on the Internal Security of the State. *Migration Letters*, 20(S4): 424-433.
ANDROVIČOVÁ, J. (2015): Sekuritizácia migrantov na Slovensku – analýza diskurzu. *Sociológia*, 47(4): 319-339.

ANDROVIČOVÁ, J. (2017): The Migration and Refugee Crisis in Political Discourse in Slovakia: Institutionalized Securitization and Moral Panic. *AUC Studia Territorialia*, 16(2): 39-64. https://doi.org/10.14712/23363231.2017.11

BUZAN, B.; WÆVER, O.; WILDE de, J. (1998): *Security. A New Framework for Analysis*. London: Lynne Rienner Publisher.

CINGEROVA, N.; DULEBOVA, I. (2021): Speech Etiquette in Slovak Online Linguaculture. In: DUSKAEVA, L. (ed.): *Speech Etiquette in Slavic Online Communities*. Cham: Palgrave Macmillan, s. 267-289.

CINGEROVA, N.; DULEBOVA, I. (2022): Žanrovyj sostav masspersonaľnoj kommunikacii v onlajn soobščestvach / Specificity of Slovak masspersonal communication through the optics of media linguistics. *Medialingvistika*, 9(3): 273-284. https://doi.org/10.21638/spbu22.2022.307

DEMIRKOL, A. (2022): An Empirical Analysis of Securitization Discourse in the European Union. *Migration Letters,* 19(3): 273-286. https://doi.org/10.33182/ml.v19i3.1832

DULEBOVÁ, I. (2019): Rečová agresia v politickom diskurze. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie IV*. Bratislava: EKONÓM, s. 92-102.

DULEBOVÁ, I. (2022): Konfliktogénne metafory v sekurituzačnom diskurze R. Fica. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie VII*. Bratislava: EKONÓM, s. 76-87.

HECKMANN, F. (2015): *Integration von Migranten Einwanderung und neue Nationenbildung*. Wiesbaden: Springer VS.

HUYSMANS, J. (2000): The European Union and the Securitization of Migration. *Journal of Common Market Studies*, 38(5): 751-777. https://doi.org/10.1111/1468-5965.00263

IBRAHIM, M. (2005): The Securitization of Migration: A Racial Discourse. *International Migration*, 43(5): 163-187.

JAVORČÍKOVÁ, J. (2022): Political (Un)Culture at Risk: A Critical Reading of Political Speeches in a "Post-Truth" Era. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie VII*. Bratislava: EKONÓM, s. 148-160.

LAZARIDIS, G.; TSAGKRONI, V. (2015): Securitisation of Migration and Far Right Populist Othering in Scandinavian Countries. In: LAZARIDIS, G.; WADIA, K (eds.): *The Securitisation of Migration in the EU. Debates since 9/11*. New York: Palgrave Macmillan, s. 207-236.

LAZARIDIS, G.; WADIA, K. (2015): Introduction. In: LAZARIDIS, G.; WADIA, K (eds.): *The Securitisation of Migration in the EU. Debates since 9/11*. New York: Palgrave Macmillan, s. 1-16.

LETAVAJOVÁ, S. (2021): Antropológia a politické naratívy vy(zne)užívajúce tému novodobých migrácií. *Národopisný vestník,* 38(2): 51-64.

LIĎÁK, J. (2014): International migration, Europe and migration from Africa. *Asian and African Studies*, 23(2): 226-254.

McDONALD, M. (2008): Securitisation and the construction of security. *European Journal of International Relations*, 14(4): 563-587.

NIEHR, T. (2020): Migrationsdiskurs. In: NIEHR, T.; KILIAN, J.; SCHIEWE, J. (eds): *Handbuch Sprachkritik*. Stuttgart: J.B. Metzler, s. 225-232.

ONUFRÁK, A. (2020): Migrácia v Európe po druhej svetovej vojne v kontexte európskej integrácie. In: ŠUTAJ, Š. (eds.): *Zmeny hraníc a pohyb obyvateľstva v Európe po druhej svetovej vojne*. Košice: UPJŠ, s. 40-60.

ORGOŇOVÁ, O.; BOHUNICKÁ, A. (2016): Imigrácia ako predmet xenoslovakistiky a kritickej analýzy diskurzu na Slovensku. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie*. Bratislava: EKONÓM, s. 79-93.

PRIESTER, K. (2017): Linkspopulismus – die andere Seite der populistischen Medaille. *Forschungsjournal Soziale Bewegungen*, 30(2): 50-59. https://doi.org/10.1515/fjsb-2017-0025

PŘÍVARA, A.; KINER, A. (2021): Immigrant Employment in the Slovak Hospitality Industry: Profiles, Experience, and Education. *Journal of Tourism and Services*, 11(21): 166-182. https://doi.org/10.29036/jots.v11i21.223

PŘÍVARA, A.; RIEVAJOVÁ, E. (2021): Migration Governance in Slovakia During the COVID-19 Crisis. *Migration Letters*, 18(3): 331-338. https://doi.org/10.33182/ml.v18i3.1469

SERESOVÁ, K. (2017): Jazyk politiky a jeho funkcie. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie II*. Bratislava: EKONÓM, s. 15-20.

SPÁLOVÁ, L. et al. (2022): *Media – Migration – Politics. Discursive Strategies in the Current Czech and Slovak Context*. Berlin: Peter Lang.

SPIŠIAKOVÁ, M. (2017): Obraznosť v jazyku politikov a v jazyku o politike. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie II*. Bratislava: EKONÓM, s. 171-181.

ŠTEFANČÍK, R. (2022): *Radikálny populizmus v ére pandémie COVID-19 a vojny na Ukrajine*. Bratislava: EKONÓM.

ŠTEFANČÍK, R.; NÉMETHOVÁ, I.; SERESOVÁ, T. (2021): Securitisation of Migration in the Language of Slovak Far-Right Populism. *Migration Letters*, 18(6): 731-744. https://doi.org/10.33182/ml.v18i6.1387

STRADIOTOVÁ, E. (2021): Jazyk slovenských politikov na sociálnych sieťach. In: ŠTEFANČÍK, R. (ed.): *Jazyk a politika. Na pomedzí lingvistiky a politológie VI*. Bratislava: EKONÓM, s. 460-466.

TRIANDAFYLLIDOU, A. (2016): *Governing Irregular Migration: Transnational Networks and National Borders*. In: AMBROSINI, M. (ed.): Europe: No Migrant's Land? Milan: ISPI, s. 31-48.

VAN DIJK, T. A. (2018): Discourse and Migration. In: ZAPATA-BARRERO, R.; YALAZ, E. (eds.): *Qualitative Research in European Migration Studies*. Cham: Springer, s. 227-245.

ZVADA, Ľ. (2018): Securitization of the Migration Crisis and Islamophobic Rhetoric: The 2016 Slovak Parliamentary Elections as a Case Study. *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics*, 12(2): 216-235. https://doi.org/10.2478/jnmlp-2018-0010

ŽÚBOROVÁ, V.; BORÁROSOVÁ, I. (2017): Migration Discourse in Slovak Politics. Context and Content of Migration in Political Discourse: European Values versus Campaign Rhetoric. *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics*, 11(1): 1-19. https://doi.org/10.1515/jnmlp-2017-0005

Poznámka / Note:

Príspevok vznikol v rámci projektu VEGA 1/0452/21 Jazyk sekuritizácie v súčasnom slovenskom verejnom diskurze. / The paper was written within the project VEGA 1/0452/21 The Language of Securitization in Contemporary Slovak Public Discourse.

Kontakt:

doc. PhDr. Radoslav Štefančík, PhD.

Katedra interkultúrnej komunikácie	Department of Intercultural Communication
Fakulta aplikovaných jazykov	Faculty of Applied Languages
Ekonomická univerzita v Bratislave	University of Economics in Bratislava

Email Address: radoslav.stefancik@euba.sk
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-6042-2668